

Պուրբէշ չէհրի խմիզազ սէհիմ
 լէրի, 1871 լաւֆրանկա սեպտեմբեր
 1 տէ չէփիտիքտէ զազանուն սէրիլե-
 րին ընդի էսամիսի տիր:

ԻՏՈՒՆՈՒԹՅՈՒՆ 8 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

ԽԱՐԻՃԻՅԷ

ՖԻՆԱՆՍԱՆԸ ԱՍՏԻՐԻՃԷ ԲԱՅԻԹԱԹԻՐ

Վազաա Ֆրանսանըն, քէնտի եէ-
նիլմիշ օլտուղու հայկնտէ, քէնտիին
թահրիքի իլէ օլմահտն խուսուլմէթէր-
տէն գօրգաճագ պիր սէպէպի եօգ
տուր, լաքին պուճուլա պէրապէր,
քէնտի էլինտէ պարբ գալմիշ օլտն մէ-
մալիքի, միւմքին մէրթէ պէ մուհաֆա-
զալք պիր հալէ վազ իլմէ, չալըմա-
սընաա տալի, պիր խէթա կէօրիւլէ-
մէզ:

Մէմալիքի, հարպճա մուհաֆազա
հայկնէ վազ իլմէ, իւզրէ լազըմ կէ-
լէն թէրթիպալթըն խճրասը մէմուրի-
եթիք, պուճուլա օթուլ, սէնէ մու-
գատտէմինտէ տալի այն թէչէպպիւ-
սալթա մէշըմէլ պուլունմուշ օլտն վիւ-
քէլանըն (Մ. Թիէրի) ի զէրինտէ պու-
լունմադը, չախանը զիր պիր չէ, տիր:

Պիրինի հարօլէն իմէրաթ օրդուղու-
նուն, «Յիւթուհաթ վէ մուհարէպէ-
լէրի», նէ սուրէթլէ Բայիթալիթըն
զապթը իլէ խիթամ պուլմուշ օլմասը-
նը եազըմ օլտն էհի թէվարիի (Մ.
Թիէր), մէշըմ Բայիթալիթըն (Բարի-
սի), Ֆրանսանըն էն գուլմէթլի գա-
լէտսըն գըլմը օլմագլա, էօյլէ պիր
Ֆէլաթէթին թէքալէն վուգու պուլ-
մասըն գալը, միքտարի քիֆայէտէ
թէտարիքաթաա պուլունմուշ տուր
տէ, ի զանն իլմիշ իտի:

Լաքին սոն թէճըրպէ, էօյլէ պիր
աղըր գալէա վէ խաչարի էհալի իւզէ-
րինտէ պուլունմա թէքմիլ էմիլէթի
մաշվ իլմիշ տիր, վէ գուլմէթլի տու-
քէրիլէ մէրքէլինի սայիր պիր մահէլլ-
տէ արամագլըլը, էլզէմիլ, թէ սըրա-
սընա կէչիրմիշ տիր:

Մէցին վէ Սթրազպուրիւն էլտէն
կիթմիշ օլմալըր, վէ տիւլմէնի, լօծ
տաղարը հուսուտունուն պօնունա,
Ֆրանսա մէմալիքինտէ իլէրու երիւ-
միւշ օլմասը, Ֆրանսըլ էհի հարպլա-
րընա, քէնտիլէրին պալըճա սիլահա-
նէսինի պիրգալըլ տէսթին քաֆիլէ-
յի ինթիմալէրինտէն երրագտա պու-
լունտուրմագ էլզէմիլէթին թանըթ-
տըրմը, վէ պուլար Ֆրանսանըն էհի
սիլահալանէսի օլմագ իւզրէ Պուր-
շէհրին, միւնալիպ կէօրմիւշլէր տիր:

Պուր շէհրի, Բարիսին ճէնուպ թա-
րաֆընտա, 123 միլ երրագտա օլուպ,
28,000 նէֆէր էհալիսի պուլունմագտա
տըր:

Շէհրի մէզպուր, թապիաթտան
միւհէթմ պիր մահէլլ օլուպ, բէք վա-
սի գալէալըր եալըմագլըլա տալի,
ղայէթլէ միւնալիպ պիր մահէլլ տիր:

Ֆրանսանըն, պուլտան սօնրաքի ա-
քէրիճէ քայիթալթը օլմագ օլտն
Պուր շէհրին, նէ տէրէճէտէ միւ-
նասիպ պիր մահէլլ օլմուշ օլմասը հա-
գընտա, ալա էֆքեար միւպայէնէթի
պուլունմագ:

Ֆրանսա, էկէր քէնտիի պիր մու-
հարէպէ արաեաճագ օլմագտա, ալա
մուհարէպէ իտէճէ պիր մէճպուրի-
եթիք պուլունմագտա տըր: վէ ի-
լէրուտէ, Ֆրանսա մէմալիքի թէքա-
րէն պալըլըլտա, հիւ պիր Ֆրանսըլ
էհի հարպը, սիւլմէնի, Բարիսին եա
էօնիլունտէ եալուտ իլինտէ պէքէմէլէ-
ճէք տիր:

Պուր շէհրին, Ֆրանսանըն պիւ-
թիլ սիլահալանէսի օլմագլըլա միւնա-
լէթլի, օլմուշ օլմուշ, Ֆրանսըլ մի-
լէթլի, էն սոն սիլալարտա, քէնտի
պիւթիւն զայլէթլին, ապէրիճէ վէ

պէլէտիլէճէ թէքմիլ ֆիլլ ու ամէլինի,
նէրէտէ մէրքէլէթէճէ օլմասընը,
ալիքեար կէօթէրմէքտէ տիր:

Արթըգ Բարիս, էօյլէ պիր մահէլլ
մէրքէլ օլմագլըլտան տուր օլմալը
տըր:

Հաթիմ Մ. Թիէրին էֆքեարընճա
տալի, Բարիս արթըգ, պիր գալէա
օլմագլըլտան տուր օլմալը տըր:

(Ֆրանսագտան խիւլասա)

ԱԼԶԱՍ ՎԷ ԼՕՐԻՆԻՆ ԽԷԼԱՍԸ
ՇԻՐՔԻԹԻ

Նէֆուր Բարիստէ, Ալզաս վէ Լօրենի
Բրուսիանըն էլինտէն գուրթարմագլըլ
մագ սէտինէ խըրմէթ իլմէք իւզրէ,
պիր շիրքէթ թէչըլ իտիլմիշ իտի:

Էվիլէ Էմիլտէ, մէշըլ քիւր շիրքէթէ
չօգլուպ պիր էհէմիլիէթ մէրթլմէտի,
լաքին կիւն պէ կիւն քէպա իլմէքտէ
օլտուղու ազամէթ, Պէրլին զազէթա-
լարըն իպթիհազ իլմէքիք տայիթէ-
սինտէն չըգալըլ, ալտն նէթիճէպի է-
հէմիլէթինն աղըրըլըլ զէրինէ մու-
պահաաեա կիրիլմէթիք տայիթէսինէ
խոխալ գըլտը, վէ իլէր, զազէթա-
լարըն եալըլարտա հուսուտունուն տա-
լի թէճալթըլ իտիպ, Պէրլին գապի-
նէթօսունու, օլ պապտէ Ֆրանսա հիւ-
քիւմէթլինտէն իլզահաթ թալապ իլմէ-
մէ, զատար թահրիք իլլէտի:

Պէրլին զազէթալարը, Բրուսիա հիւ-
քիւմէթլինն իտիլթըլ իւզըրինէ, Ֆրան-
սա Հիւքիւմէթլինն, մէշըլ Զիրքէ-
թի լալվ իլմիշ օլմասընը, ֆիւթու-
հաթ ալէամէթլէր իլէ պէեան իլմտի-
լէր իտէ, Բարիս զազէթալարընտա,
այնի Շիրքէթ թարաֆընտան նէչը իլ-
տիլիլէն պիր պէեաննալմէ, Բրուսիա
Հիւքիւմէթլինն թէճասիլի օլ տէրէ-
ճէտէ տէրինլէր կիրմիշ օլմալըլըն
զահրէ չըգալըլ տըր:

Իլթէ մէշըլ Զիրքէթլին պէեան-
նալէսի:

«Պաղըլ զազէթալար, Պէրլինտէն թայ-
մըլ զազէթալարն քէչիտէ օլտնաա պիր
թէլէլիլաֆա ինանարագ, շիրքէթլի-
զին լալվ իտիլմիշ օլմասընը պէեան
իլմիլլէր տիր:

Մէշըլ քիւր խապէրին ալը եօգ տուր
մէրքէլ Գօմիթէտէն եալըլըլ չու-
թալապ իտիլմիշ տիր քի, շիրքէթլին,
քօթիթիգաճա հիւ պիր հալ ու հէյնէթի
պուլունմագտան, վէ եալըլըլ, ինսանա
խալըլտէ իլմէթլիք հուսուտուլըր տա-
լիլինտէ մահէլլ գալմասընա պագլը-
սըն:

Շիրքէթ, Ֆրանսանըն բէք իլի սէվ-
տիլինտէն, օնա, պիր տագըլգաճըլ
պիլէ պիր զայլէ սէպէպի օլմագ իսթէ-
մէլ իտիլ, վէպէսէլի գօլմուլըլըլըլ
զըն իլմիլաղլըլըն պիր պէհանէ վի-
րէպիլի օլտն հէր պիր շէյլ, տէր հալ
քէնտի գալունլարը իլինտէն ֆէսի իլ-
միշ տիր:

Շիրքի, շիրքէթլիլիլին իտի, Լա
Սօնիլէթ Ալզաս—Ֆրանսա—Լօրեն օլա-
ճագ, վէ տուրմագլըլըլ մէմուրիլիլէ-
թլինտէ տէվամ օլունմագ տըր:

ԽԵՐՍԵԼԸ ԵՄԵՐԸ ԽԵՐՍԵԼԸ

Պու կիւնլէրտէ, Լօնարտաա պու-
լունմա երիլէրճէ միւթէպէր ատէմ-
լէր, պիրէր մէքթուպ ալալ իլլէմիշ-
լէր տիր: մէշըլ քիւր մէքթուպլըլըլ
միւսուտա պիր ատէմ եալըլըլ օլուպ,
մէրքուլ ատէմ, քէնտի էհալիտէ,
տէրունիտէ տէօթ միլտն ֆրանք
գըլմէթլինտէ միւնէվէր, վէ իմէրա-
թօրէլ էօթ էնիլէ միւսուտա պիր թա-
գըլմէվարը օլտն պիր շէքմէճէ պու-
լունմուշ օլմասընը, մէրքուլմաա տէճմ-
լէրէ պիլտիլմէքտէ, վէ մէշըլ քիւր շէք-

մէճէնի, սեպտեմբեր 3 վազալարը
արգաաթնտան կէլէն գալըլըլըլ շէն-
կեամընտա, թիւլըրի սէրալընտան չա-
լընմըլ օլտուղունու իլալէ իլլէմէքտէ
խոխ:

Մէշըլ քիւր մէքթուպտա, չու տալի
պիլտիլմիշ իտի քի, ալլէր եազան
ատէմ, չիմտի մահպուտաա պուլուն-
մուշ օլտուղունտան, քէնտիին ճէսիմ
եազմաթնտան իսթիֆատէ իտէմէք-
տէ իտի, լաքին մէշըլ քիւր շէքմէճէլի,
2000 ֆրանք էօտէլէնէ թէսիմ իտէ-
ճէք իտի:

Մէշըլ քիւր իլի պին ֆրանք, կէօն-
տէրէնի ատրէսի պիլտիլմիշլէք. . .
նամ մահէլլ կէօնտէրիլէճէք, վէ ֆէր-
տապը կիւնիւ, օլ զիլգըլմէթ շէքմէճէ
տալի, 2000 ֆրանք կէօնտէրէնի
խանէսինէ վասըլ օլմագ իտի:
Չէքմէճէնի իլինտէ պուլունմալար,
եա սալթըլարագ, եալուտ պիր մըլ-
տար ալճէլէ պէտէլ, շէրան սահիպի-
նէ էօտէնլէք, հուսուլէ կէլէն մէպ-
լալ, եալըլ պէ եալըլ, մէրքուլ նէվ-
թարըլ օլտնտըրմը իլէ, քէնտի գուր-
պալըլ օլմագ օլտն ահմագ պէլինտէ
թաղսիմ օլունմագ իտի:

Մէշըլ քիւր զիլգըլմէթ սանտըլըն,
ալա պիր ալը պուլունմալըլ օլմասը-
նը սէօյլմէք, զայիտ պիր շէյ տիր:
լաքին իլ, պիր զազէթանըն մալիւմիւ
օլուպ, մէշըլ քիւր զազէթա, էօյլէ պիր
մէքթուպ ալալարը սաղընտըրանա
տէկին, պիր թաղմ ահմագ ատէմլէր
զիլը օլունմա կիլլի մահէլլէ 2000 ֆր-
անք կէօնտէրմիլլէր տիր:

Բուսիա իմէրաթ օրու հազրէթլէ-
րինն մալտուլի, կրան Տիւք Ալէքսիս
ճէնապլէրինն, Նիու-Էօրպ կիլմէք
իւզրէ, պիր Բուսիա տօնանմալըլ իլէ
Գրօնթաաաաա եօլա չըգմըլ օլտուղու
խապէրի, Ամէրիգաեա վասըլ օլտուգ-
տա, միւմալիլ, ճէնապլէրինի գա-
պուլ իլմէք իւզրէ, շէհրի մէշըլ քիւր-
տա պիւլիւք թէտարիքաթլար ինոա-
լէ գօմմաեա պալլմըլ տըր:

Միւմալիլ, ճէնապլէրի, հոկտեմ-
բեր 1 տէ Ամէրիգաեա վասըլ օլմագ
տըր տէ, իլ քէչիլ իտիլմիշ օլուպ, Միւն-
թէմալի Ամէրիգա Հիւքիւմէթլի թա-
րաֆընտան, Ամիլալ կօտըն, պիր թա-
գըլմ հարպ սէֆինլէր իլէ քէնտի խա-
թիլգալըն չըգաճագ, քէլալիք, Նիու-
Էօրպ շէհրի թարաֆընտան Շէհրի է-
միլի Մ. Հօլ, վէ պէլէտիլէ մէմուլըլ-
րը, վէ շէհրին միւթէպէրանընտան
տալի պիր գօմիլթէ, միւմալիլ, ճէ-
նապլէրինն իսթիլգալիլն չըգաճագ-
լար տըր:

Կրան Տիւք Ալէքսիս, Պրիվուպ Հա-
ուլ նամ մահէլլ իտիլտէն իտէճէք,
վէ շէհրի մէշըլ քիւրտա պուլունտուղու
թէքմիլ ճէնիլտուտէ, պալըլար վէրի-
լէճէք, եօգլալ թալիլլէր ինոա ի-
տիլլէճէք, զիեաֆէթլէր վուգու պու-
լաճագ, վէլ հասըլ, թէքմիլ պիր զէվգ-
ու սէֆա տէվարը օլմագ իտի:

Միւմալիլ, ճէնապլէրինն, Նիու-Էօր-
պ թէքմիլ իլմիլտէն սօնրա, Միւն-
թէմալի Ամէրիգա մէմալիլլինն պիր
թարաֆընտան օ պիր թարաֆընա կէ-
լէճէք, վէ եօլաա, Ֆրթ լէմէրի նամ
գալէտաա տալի, եապան մանաալը
ալընա տալիլ օլմագ իտի:

Մէշըլ քիւր ալ, մալտուլմէն միւմալի-
լլ, ճէնապլէրինն էլլէնէսի իլին,
թէնիլալ Շէքման վէ սայիր օլտու օ-
ֆիլալարը թարաֆընտան թէրթիպ
իտիլլէճէք տիր:

—Միւնթէմալի Ամէրիգա բէյիսի,

սէնէվի 23,000 տօլար մաալ ալմագտա
տըր:

Պու տէֆա, Մ. Թիէրէ վէրիլմէսի ի-
չին գուրա իլէ գալար վէրիլմիշ օլտն
սէնէվի մաալ, տօլար հիսապը իլէ
100,000 տօլարա կէլմէքտէ օլտուղուն-
տան, պու մաաա, Ամէրիգա զազէ-
թալարընն մուպահաալարընա էսաա
օլմուշ, վէ պազը տայիլէրտէ զանն
օլունտուղունա կէօրէ, Միւնթէմալի
Ամէրիգա իլլէլինն, քէնտի մէսա-
րիլինի էօրթմէլէն 23,000 տօլար ելլըլ
մաալը տալի, 100,000 տօլարա չըգա-
լըլաճագ իտի:

ՄԻՆԵՐԱՆԸ

Թիւրքի ՆԱԳԸ ՎԷ ԲԵՅԵՐ ԳԼԹԻՐԻՆԸ
Միւնթէմալի Ամէրիգա մէմալի-
քինտէ, 1300 գըլթա թէրէ եալըլ վէ
բէյիլի ֆապրիգալարը պուլունմուշ
օլտուղու հիսապ իտիլմիշ տիր:

300,000 բէս ինէք, մէշըլ քիւր ֆապ-
րիգալարու սիւա ելթ իտիլմիլլէք տիր-
լէր, վէ սէնէտէ 33 միլտն օգլա գա-
տար բէյիլը, վէ երիլ միլտն կալուն
տալի սիւա մէյտանա կէլիլլէքտէ
տիր:

Իմտի, հէր պիր 30,000 բէս ինէք,
սէնէտէ 1,000,000 լիպրա բէյիլը հու-
սուլէ կէլիլմէքտէ տիր քի, պալունն
գըլմէթի, 130,000 տօլար տիլմէք տիր,
եալուտ հէր պիր ինէք, սէնէտէ 333
լիպրալըլ բէյիլը հուսուլէ կէլիլմէք-
տէ տիր, եանի 47 տօլարըլըլ:

1870 սէնէպինտէ, Միւնթէմալի
Ամէրիգաաաա ինիլթէրաաա, 37 միլ-
տն լիպրա, եանի 8 միլտն տօլարըլըլ
բէյիլը կիլմիլլ տիր:

ՎԻՔԹՈՐԻԱ

Բօս նամ ինիլիլ գալտանըն, պիւ-
լիւք Օրիանտաաա պուլունմուշ, վէ ին-
իլթէրա գըրպիլալըլ հազրէթլէրի-
նի նամըն օլարագ վիլթ օրիա թէս-
միլէ գըլմըլ օլտուղու մահէլլ, ինիլիլ
թէրաաա հիւքմիլ թահթընտա օլա-
րագ, ինանըլմաեաճագ մէրթէպէտէ,
նուֆուսաա իլէրու կիլմիլլ տիր:

Շիրքի մահէլլ մէզպուրտա, 729,
764 նէֆէր էհալի պուլունմուշ, պուլուն-
լարտան 400,062 նէֆէր էրքէք, վէ
329,402 նէֆէր տալի նիւա թայիլիլ-
սինտէն տիրլէր:

Լըքէրէրին իլինտէ, 17,700 նէֆէր
Չիլի պուլունմուշ, 516 նէֆէր տալի,
Մօղոլ ճինսինտէ գալըլար վար տըր:

Մահէլլ մէզպուրտա, պիւլիւք ալ-
թուն մաաալլէր, վէ իլլէրտէ տա-
լի, տահա սայիր մաաալլէր վար տըր:
Վիլթ օրիա էհալիսի, ալ պիր միւտ-
տէթ զարֆընտա, նուֆուսաա ալթիտէ-
քի թէգատուլմիլ իլլէմիլ տիր:

1836 սէնէպինտէ, տնագ 224 նէ-
ֆէր էհալիսի պուլունմագտա իտի,
1838 սէնէպինտէ 3511 նէֆէր, 1844 տէ
11,738 նէֆէր, 1846 տա 32,879 նէֆէր,
1851 տէ եանի ալթուն մաաալլէր պու-
լունտուղու սէնէպինտէ 77,345 նէֆէր,
1854 տէ 236,798 նէֆէր, 1857 տէ 440,766
նէֆէր, 1861 տէ 340,322 նէֆէր էհալի-
սի պուլունմագտա իտի:

1871 սէնէպինտէ իտէ, մահէլլ մէզ-
պուր էհալիսին մըլտարը, 726,764 նէ-
ֆէրէ պալիլ օլմուշ իտի:

Ալթուն մաաալլէրինտէ, նէ տէրէ-
ճէտէ գուլմէթլի միլալարըլ ըսհու-
լար տըր:

—Ինիլթէրաա տօնանմալըլտա օֆիլ-
եալըլ իրտմէթլինտէ օլարագ, իւշ նէ-
ֆէր ֆիլիլի, իւշ նէֆէր Բուլ, իլլ նէ-
ֆէր ճալըլու, պիր նէֆէր Շէքմէթլի
պիր նէֆէր Նօրվէնալը, վէ պիր նէ-

բառին վրայ որ Ասիայի մարդու մտքին չէ անցնել, և որ վարձանային է՝ ասկէջ քառասուն տարի առաջ լեւոնդայեայ մը մըտքին նաեւ չէ անցնել: Ասիկէ ուրեմն աս բառը հնարուել և յայտնուել է:

Գաղղիա Նարոյէն մեծին օրը կեդրոնական իշխանութիւնը անստիճանի զօրացաւ: Եւ աս արտաքին կարգի ղեկավարը որ բոլոր արտաքին զօրութեանցը հետ պահանջարկը պարտաւորեալ էր՝ այնպիսի խիստ դատարարութիւն մը հաստատել չարկալիցեայ, որ բոլոր Գաղղիոյ գաւառները կառավարութեան հետ այնպիսի կապանքներով կապեց, որ իր համարձակ հրահանգները քանի մը օրուան մէջ բանակներ և հանդերձանք կը կազմէր եւ զանազան կողմերէ ուղարկած սահմանադրութիւնը կ'ուղղէր, իր երկրին ամեն կողմը լուսնի ընդհանուր օրէնք էր որ իր արտաքին ծայրը արդէն չի գտնար, օրէնքներ եւ սովորութիւններ իր կամքը և իր փափաքը կ'օրինակէին քահանայն՝ դատարարը՝ ուսուցիչը՝ ուսումնականը՝ քառասունը՝ զինուորը եւ նախաստին երկրին մէկ ծայրէ մինչև իր սկիւարը կողմինը գոչակել եւ իր կամքը փութով ի գործ դնել կը ջանային եւ այն ասացին մեքենային զոր Գաղղիա կանուանեն և որուն այն անիւներուն և ծախարակներուն կեդրոնը ինքը կայսրն է, և որուն այս կարգադրութիւնը որ զօրութիւն էր ազգին համար՝ պահեցին իրեն յաջորդ ամեն կառավարութիւնը և թերեւ աւելի ալ կատարելագործեցին հեռագիրներով, երկաթուղիներով, շոգենաւներով գիտերով: Այս պատճառով որ «կեդրոնացում» բառը ծնաւ, և նոյն կեդրոնացման՝ որ իր կատարելութեանց հետ իր թերութիւնները ունի, հետեւանքն եղաւ կառավարութեան ընդհանրակց կողմին հնարելու ասպակեղորանցումը բառը: Եւ աս բառն է ասան՝ որ հիմա կ'որոշեցին ոմանք, բոլորքնու համար ընդդէմ կեդրոնացման մը, որ մեր տկար աչքերը չեն կրնար զօրել և որոշել, եւ զոր ստեղծել պէտք կը կարծենք թէ որ չկայ:

Փննենք ուրեմն, թէ ո՞ր է աս կեդրոնացումը, ինչ է իրեն զօրութիւնը և մինչեւ ուր կը հասնին իր վնասները:

Նայա այնպէս կ'ընենայ թէ աս կեդրոնական զօրութիւնը, Պատրիարքական իշխանութիւնը և վարչութեան խորհուրդը պիտի ըլլան: Բայց այնպէս չէ, այլ ընդհանուր ժողովը ինքն է, և երկուքն ալ բուրովին անկից կախուած են, վասն զի աս նոյն չի կրցած ինք միայն կը վճռէ: Այս ընդհանուր ժողովը ինքն է որ Օսմանեան տէրութեան հպատակ Հայոց բոլորին ալ երեսփոխանական ժողովքն է: այսինքն թէ կեդրոնական, թէ վաւարական և թէ կոստանդնուպոլսոյ երեսփոխաններէն կազմուած և որուն պաշտօնն է Պատրիարքը՝ «կաթողիկոսը և Աղէին գլխաւոր պաշտօնատէրները, և կրօնական ու քաղաքական ժողովոց անդամները ընտրել: Ազգաւորին ժողովոց վարչութեան հսկողութիւնը քանի իրենց ձեռնհասութիւնն վեր համարուած գործերը որոշել և վճռել և Ազգաւորին Սահմանադրութիւնը անխախտ պահելը»: (Ահմ. Գ. Գ. 80, էր. 33):

Եւ զիտնալու բան է որ այսպիսի ամենակարող ժողովք մը, չիկայ և ոչ մէկ ազգի մը սահմանադրութեան մէջ, ոչ Անգլիայ, ոչ Ամերիկայ, ոչ Զուլիցներ: Ամեն սահմանադրութիւն՝ վարչութիւն մը ունի որուն թեւերը քիչ շատ ազատ են գործելու համար, և միայն հաշիւ մը տալու պարտաւորութիւն ունի ազգին՝ այսինքն ազգէն ընտրեալ ընդհանուր ժողովքի մը: Ընդհանրական այս ընդհանուր ժողովքը, ինք կ'ընտրէ, ինք կը դատէ, ինք հաշիւ կը պահանջէ և ինք երբ որ ուզէ կ'որոշէ և կը գործէ: Եւ ինք բոլոր ազգին ընտրածը ըլլալով, ազգը ինք կրնայ համարուել: Իրեն կեդրոնացումը, ազգին իրեն կեդրոնացումն կրնայ համարուել: Բայց զիտեցիք այս կեդրոնացումը, ուր գաւառական երեսփոխաններ նստած են, ուր երբ իրենց գաւառին շուրջ պահանջ հարկ ձայն մը կրնան լսեցնել, ուր իրենց գաւառական ժողովներուն վճիռները կրնան լսեցնել: Դրեք ասոնց վրայ հասարակութիւնը որ ներկայ է նիստերուն, օրագիրները որ ներկայ են խմբակ իրենցով, բոլոր ազգին դատաստանը որ իւրաքանչիւր ժողովքի հրատա-

րակութիւնը ձեռքը՝ կը դատէ երեսփոխանը, ժողովքը և իր վճիռները:

Այս ժողովքին դէմ ապակեղորանցում խնդրել՝ ազգին ինքզինքնին դէմ խնդրել մեզի կերեւայ:

Բայց դրութեան կողմնակիցները մոռնալով այս ընդհանուր ժողովքին կարողութիւնը, մոռնալով սահմանադրութիւնը կըսեն: (1)

«Պատրիարքը՝ բոլոր ազգին յաւիտեան վնաս տալիք ստորագրութիւն կամ խօստում մը կրնայ տալ Բ. Գրան, եւ ազգը չի կրնար այդ խօստումը ետ դարձնել: Եւ ինչպէս չեն տեսներ որ Պատրիարքը չի կրնար ոչ այդ խօստումները և ոչ այդ ստորագրութիւնը տալ: Եւ սր աւելին է՝ թէ որ տայ ալ, Բարձրագոյն Գուռը չուկեր ընդունիլ այդպիսի անպիտան ստորագրութիւն մը, որ գիտէ թէ բանի մը չի ծառայեր, վասն զի լաւ գիտէ թէ իրմէ հաստատեալ աւանդադրութիւնը կը պատուիրէ յայտնի թէ «ժողովոց մէջ որոշուած գործոց վրայ Պատրիարքը» (Թագրիքները) և կամ ուրիշ պայտօնական գործիւններ: Եւ վաւերական և գործադրելի չեն կրնար ըլլալ թէ՛ որոշող ժողովոյն կողմէն և ալ կեդրոնը եւ ստորագրեալ չըլլան:»

Պատրիարքը ուրեմն ասոնց ժողովոց չի կրնալով ընել գաւառականութիւն մը՝ ընդհանուր ժողովքն ընտրուած ժողովներն ալ պէտք է իրեն կամակից ըլլան որպէս զի յաջորդին: Եւ աս ալ ինչպիսի որ ապակեղորանցման կողմնակից ըլլան մէկը պէտք է ընդունի թէ անխաբարութեան կը մօտենայ, իսկ թէ որ յանկարծ տեսնուի օր մը, որ բոլոր ազգէն ընտրուած ընդհանուր ժողովք մը և անկէջ ընտրուած Պատրիարք մը պիտի միաբանեն ի վնաս ազգին խօստում և ստորագրութիւն ստալու: Ըսել կըլլայ թէ՛ արդէն այդ ազգը ապակեղորանք վերջի աստիճանը հասած է, եւ անոր մահուան դատարանը տրուած է Նախարարութեան:

Պէտք է յիշել կեդրոնին ազդեցութիւնը դատարարականութեան վրայ ո՞ր են իր համարարանները, ո՞ր դատադիրները, ո՞ր իր վկայականներով ճշխացեալ դատատուներն ու վարձապետները: Հոս մայրութեան ժողովքին մէջ Պատրիարքարանին չըմպայքը՝ ամեն օր կը տեսնենք Հայաստանեայց եկեղեցւոյ բազմաթիւ գաւառները ամեն տեսակ օտարախառն դարձեցնելու մէջ հրահանգեալ, եւ կեդրոնը ոչ կը տեսնէ եւ ոչ կը խառնուի, ըսել է թէ՛ կատարեալ և մասնաւոր չափազանց ազատութիւն ալ տրուած կեդրոնին կողմէն եւ պատճառը վասն զի նա անուամբ միայն է կեդրոն:

Զրուցենք քանի մը խօսք ալ գաւառներու ռուս համար եւ վերջացնենք:

Ապակեղորանցումը անոնց համար կ'աւանտի, որպէս զի սեղմուած կեդրոնին ազդեցութեան չ'արդիւնին իրենց թեւերը արձակ յաւաքողութիւնէն բաց ռ՝որ է կեդրոնին ազդեցութիւնը գաւառին վրայ: Գաւառը ինք կ'ընտրէ և ունի ղեկավարան խորհուրդներ թաղական ստակ, թաղական դիւանատուն, կրօնական և քաղաքական ժողովներ, գաւառական սնտուկ, գաւառական դիւանատուն: Իսկ թէ՛ որ գաւառական գաւառները ասոնք չեն հաստատած, յանձնարը պարտաւորեալն է, այլ գաւառաց անհոգութեան և սովորութեան, որ սահմանադրութիւն չեն կարողար կամ չեն կրնար հասնել: Եւ կամ թերեւս սահմանադրութեան որ դատաւայ և կեդրոնին մէջ բաւական կապ չէ հաստատած, բաւական կապ համարեմք երբ աստիճանական ընդհանուր ժողովքը կընէ և «Պատրիարքը կեդրոնական վարչութեան, խառն ժողովը համահաճութեամբ կանուանէ զԱռաջնորդը» (Ահմ. Գ. Գ. 87 երես 33) Եւ այսպիսի սահմանադրութեան մը ծնած իշխանութեան դէմ ապակեղորանցում խնդրել, քակտումն եւ լռութեան խնդրել է պատրիարքարանի մը որ եւ ոչ Առաջնորդի մը ընտրութեան փութիւն իրաւունք ունի:

Ինչ որ այս մեր դրութեան սկիզբը ըսինք անցնալին համար, նոյնը կը կրկնենք ներկային համար եւ կը վերջացնենք: Հայ սոցիալիստ օր տին համար պէտք է չէ թէ միայն ապակեղորանցումը բաւարարէ մէջ չ'ընդունել, Ազգային ժողովներու մէջ չի հնչել, այլ նաեւ գաղափարը բոլորովին վե-

տարել իրեն Գնասար, եւ ջանալ ամեն կերպով ընտրութեանց կանոնները կատարելապէս եւ կեդրոնը զօրացնել, ազգային պաշտօնատեարքը վարձատրել եւ ապա իրենց պաշտօնին խառն համար պահանջել, եւ ան ատեն միայն կարելի է յուսալ, որ Հայ ազգը իր ընկերակից ազգաց մէջ արժանաւոր եւ պատկառելի դիրք կարենայ առնուլ:

8. ԵԻՆՈՒՆ

ՏԱԽԻԼ ԻՑԷ

Գաղաքեալ Մօլլա պէյ հաղթէթէրի Ծէյիս-իւ-իսլամ նասպ օլունմուշ տուր:

—Տիւնքի կիւն Ստորագրութեան հաղթէթէրի, Վիւսէ-նամ վարդաւր ընդհանր թարգման վէ Պէյի. քտէրեքէ կիտիպ. տիւնքի Ենէնքիսէ սէֆիրէրինէ վիգիթա վիւմիշ տիր:

—Միւթէվէֆա Ալի բաշա հաղթէթէրինին ֆամիլեսաք, տիւնքի կիւն Պէյէքէքէն իսթանպուլ կէօյ իթմիշ տիր:

—Ամիրալ Սիր. Ա. Բաշա (Միւշա-վէր փաշա) պու կիւնէրտէ ինկիլթէրատան իսթանպուլ ալտէթ իյլէմիշ տիր:

—Կէյէն Բէնէնքիսէ կիւնիւ, Ազօֆ տէնիքիսէն կէմիշ օլուն վէ Պէյ-գօք Բիշիքահնէնալ լէնկէնէնալ պուլունան պուղտայ երեքիւ պիր կէմիթմուշուպ, գաւառն, կէմիլի շաբուգ սուրէթտէ գուրթարապիլմէք ի. չին սըղա օթուրթմուշ տուր:

—Պապը զապիթիէ մահպուլարընտան պիր թագըր կէյէն հաֆթա սիր-կիւն իսթիմիշ տիր:

—Շուրայի տէվէթին լազվ իսթիլէնէյի սէօյլէնմէքտէ տիր:

Նասըլ քիմալիւմ տիր, տէօթմ սէնէտէն պէրու իհտաս օլունան մէքքիւր մէքիւս եթմիշ նէֆէր ազատէն իպարէթ օլուպ սէնէտէ 500 պին լիւա մէստիրին վար տուր:

Ենէնքի քէ տէօթմ սէնէտէ պիր միւ-եօն լիւառան զիւստէ սարֆ օլունմուշ տուր:

—Ճիւմա իրթէսի տիւնալքի Ման. զուլմէտէ պիւտիտիկիմիզ տօթթօր Պարպօնիին ուսուլի, կէօզին զաաֆ-լըղնա պիր չարէ օլմազ իւզրէ լա-եքքը վէնէ իւզրէ իսթիմիշ լազըմ կէյէն վէ Լիւթի թապիր օլունան կէօզ-լի. քէրին գուվ վէթի տէրէնէսին զի-եստէսիլլէ արթըրապ կէօզլէրին հալիլիստուրմասընա տուր:

Պու պապտէ տօթթօրու միւմայիլէյի, քէնտի ուսուլի իլէ կէօզ զաաֆէթինէ վէ պօզուգուլունա չարէ պուլմուշ օլունունալ պիւտիտի, Միւմայիլէյի մէշուր կէօզ հէքիմիին մարիթէթի, եալըրաք քէնտի կէօզլիւքէրինէ Ենէնքի իսթիմիշ իսթիլմէսին տէ տիր: Միւմայիլէյի տօթթօր, կէօզ խաթալըգլար իւզէրինէ օլ տէրէնէ Եյի մալիւմաթ քէսպ իթմիշ տիր քի, խաթալ պիր կէօզէ նազար իթմիկի անտէ, օլ կէօզլին պուլունունալ հալը հազքքիլի, վէ պու զիքըյմէթ աղա-նին, եանի կէօզլին զաաֆէք մուհիպ օլուն սահիհ սէպէպլէրին, քէզա ան-լէրէ գաթի վէ անէլէ սուրէթտէ պիր չարէ պուլմազ թէտպիլէրին քէյֆ իթմէքտէ տիր:

Տօթթօր Պարպօնիին ուսուլի իլէ, պիր խաթալ, հէմ կէօզ իւնիւն հալի-նի իսլահ իտէպիլի, վէ հէմ տէ, իլէ-րուտէ կէօզ զաաֆէթի Ենիւ ալընըր: Տօթթօրու միւմայիլէյի, կէօզ խաա-

թալըղնա միւլթէյա օլունալըր, մա-հը հալին 25 ինէ տէկին, Պէյօղլուտա Ալիալը-չարաք գալըքընաա Օթէլ տը Բէյթ նամ լօգանթատա գապուլիտէր:

ՍՈՆ ՀՍՎ ԱՏԻՍԷՐ

ԱՎՍԹՐԻԱ-ՄԱՅՍՐ

Վիէննա 16 սեպտ.

Բուժելի տէմիր Եօլ սէհիմէրի 67. 20 Աճեօ 118. 50.

ԻԹԱԼԻԱ

Բոմա, 16 սեպտ.

Բալէրմ սէքէնէլէրինտէն պիր թա-գըմ վէքիլէր, մէնէրալ Մէտիսիքի քէնտի մէմուրիէթիտէ պարք սոգ-լամասը իւնի Մ. Լանցաեա ինճա իթ-մէք իւզրէ չէհիմիզէ միւվասէլէթ իյ-լէտի:

Թուրին 17 սեպտեմբեր

Մօն Սէնի տէմիր Եօլունուն ըհամի քիւշատը պու կիւն ինճա օլունտու, տէմիր Եօլ գաթարը, Էօյլէտէ մէք-քիւր Եօլտան կէյտի, Պարտօնէյտէն Մօտանա 22 տաղըդա զարֆընտա կի-տիմիշ տիր:

Մէքքիւր արապա գաթարը կէրի տէօնտիւքտէ, պիր թագըմ Ֆրանսըզ Եօլունալըր կէթիւտի:

Եօլտա կէրէյի կիպի հալա Ֆարգը միւշահէտէ օլունմուշ տուր:

Մէքքիւր Եօլունալըր սօնըա, պիր զիւստէթ քէյիտէ օլունմուշ տուր մէքքիւր զիւստէթտէ, 900 նէֆէր տալէթիլէր հազըր պուլունմուշար տուր:

Մ. Վիսթօնի վէնիսթա, Ֆրանս սանըն սէատէթի հալի չէվիլէն, Մ. Լըֆրան, իթալեանըն տօթլուզու վէ Բզվիլէր սէֆիրի տաթի, քեաֆֆէթի միլէթիլէրին սէատէթի հալի չէվիլէն պատէ նուշ իյլէտիլէյի:

Սայիր նուլթըլար տաթի քարաթ օլունտու: Մէքքիւր զիւստէթտէ, տէօթմ նէֆէր իթալա վիւքէլաքը վէ պիր տէ Ֆրանսըզ վիւքէլաքը հազըր պուլունմուշար տուր:

Ախալմըս Թիւրինէ ալտէթ իսթի-տիքտէ պիր թագըմ մահէլէր գան-տիլէր իլէ տօնաթըլմըլ իսթի:

ԻՌԱՆԱ

Մատրիտ, 13 սեպտ.

Սապըգ իմէրաթիօրիւս Էօթէնի, պու սապահ չէհիլմիզէ վաւըր օլուն, Ֆագաթ Գարապանքէլէ կիթմէք ինին տէրհալ Եօլա չըքտը:

ԻնկիլթէրիԱ

Լօնտրա, 16 սեպտ.

Ինկիլթէրատա պուլտայ մահսու-լու իւզէրինէ սայիր սէնէլէրէ պաղա-լաք, պէօյիւք աչք կէօրիւնիւր:

Ինլէրի թաթիլ իթմիշ օլուն ամէլէ-լէրին մըքտարը, Շէֆիէյալ վէ Լէէտտէ արթմադտա տուր:

ԻՌԱՆԱ

Գօթիու, 16 սեպտ.

Երունանք գըրալ ֆամիլեսաք, Աթիսաեա կիթմէք ինին Եօլա չըքտը, Տանիմարգա գըրալիսաքըր գապուլ իյլէմէք ինին օն կիւնտէն պուլաեա ալտէթ իտէնէք տիր:

ՍՈՆ ՀՍՎ ԱՏԻՍԷՐ

ԿԱՐԱՊԵՏ Ե. ՓԱՆՈՍԱՆ

Գալաթաա Բէնէնք միւլ Բազարընտա Դ. 29 իսթի իտէնտա: